

ОЦІНКА ВПЛИВУ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ФОРМУВАННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ

**МАКОГОН В.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.В. ДОКУЧАЄВА**

Сучасні умови розвитку характеризуються поглибленням інтеграційних процесів, лібералізацією умов торгівлі сільськогосподарською продукцією, орієнтацією агровиробників на зовнішні ринки, а також підвищеною увагою до якості продукції. Проблема формування конкурентних переваг посідає чільне місце у забезпеченні ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств, що пояснюється перманентним посиленням міжнародної та внутрішньої конкуренції. При цьому наріжним камінням забезпечення конкурентних переваг є ефективність управління сільськогосподарських підприємств, що актуалізує оцінки впливу організації управління на забезпечення їх конкурентних переваг. Зазначене вплинуло на вибір теми дослідження та визначало його мету і завдання.

Дослідження формування конкурентних переваг вимагає окреслення їх джерел. Оскільки підґрунтям діяльності підприємства є його ресурси, логічно припустити, що передумовою його конкурентних переваг є рівень ресурсного забезпечення. При цьому розрізняють декілька підходів до поділу процесу трансформації ресурсного потенціалу на стійкі конкурентні переваги на окремі фази: 1) ресурси – стійкі конкурентні переваги; 2) ресурси – здатності – стійкі конкурентні переваги; 3) ресурси та здатності – ключові компетенції – стійкі конкурентні переваги. Отже, загальновизнаним є факт, що ресурси є першоджерелом конкурентних переваг підприємства. Основна ж відмінність у підходах полягає у необхідності виокремлення здатностей та компетенцій, які не відносять до ресурсів. Тому, формування єдиного підходу до забезпечення конкурентних переваг вимагає аналізу сутності всіх їх джерел – ресурсів, здатностей та компетенцій.

Визначення джерел та умов забезпечення конкурентних переваг абстрактного підприємства вимагає верифікації теоретичних напрацювань для реальних умов функціонування сільськогосподарського підприємств. При цьому формування

здатностей сільськогосподарського підприємства передбачає вибір технології виробництва, що визначає комбінацію використовуваних ресурсів, похідною від якої є інтенсивність виробництва. З іншого боку турбулентність ринкового середовища та непередбачуваність погодно-кліматичних умов виробництва висуває жорсткі умови до компетенцій сільськогосподарського підприємства, які наповнюють змістом функції системи управління. При цьому ефективність та збалансованість останньої виступає вирішальним чинником забезпечення стійких конкурентних переваг.

З метою оцінки впливу якості управління агроформуваннями на формування їх конкурентних переваг сільськогосподарські підприємства господарства Харківської області, які у 2007-2015 рр. щорічно виробляли зерно пшениці, було згруповано за тривалістю періоду протягом якого собівартість 1 ц зерна у них була нижчою від середньообласної. Вибір собівартості у якості критерію для побудови груповальної ознаки обумовлювався вищим конкурентним потенціалом сільськогосподарського підприємства із нижчим рівнем собівартості.

У ході дослідження встановлено зростання стійкості конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств Харківської області пропорційно скороченню частки продукції рослинництва у структурі їх товарної продукції. При цьому середня площа збирання пшениці у господарствах із найвищою стійкістю конкурентних переваг, які 7-9 років з дев'яти років досліджуваного періоду мали собівартість 1 ц зерна пшениці нижчу від середньої, була на 20,4 % меншою ніж у сільськогосподарських підприємствах з найнижчою стійкістю конкурентних переваг, які лише 1-3 роки з досліджуваного періоду мали собівартість 1 ц зерна пшениці нижчу від середньої. Натомість валовий збір пшениці у перших був меншим порівняно з другими на 20,1 %. Зазначене обумовлювалося вищою на 0,6 ц/га урожайністю пшениці у господарствах з найвищою стійкістю конкурентних переваг порівняно з тими, в яких вона була найнижчою.

В той же час середня собівартість 1 ц зерна пшениці у сільськогосподарських підприємствах з найвищою стійкістю конкурентних переваг виявився на 15,4 % нижчою ніж у господарствах з їх найнижчою стійкістю. У наслідок цього, незважаючи на 4,5 % нижчу середню ціну реалізації зерна пшениці першими порівняно другими, маса прибутку на 100 га посівів пшениці у сільськогосподарських підприємствах з найвищою стійкістю

конкурентних переваг виявилася на 40,7% більшою ніж у господарствах із її найнижчим рівнем. При цьому середні питомі витрати у перших виявився на 28,4% нижчими ніж у других. Таким чином господарства з найвищою стійкістю конкурентних переваг, на фоні нижчих показників інтенсивності виробництва та цін реалізації пшениці, мали найвищу урожайність та прибутковість виробництва. При цьому максимальна окупність витрат у цих господарствах обумовлювалася кращою організацією виробництва та вищої ефективністю управління ними. Отже, більша дієвість менеджменту цих господарств і обумовила перетворення їх потенційних конкурентних переваг у стійкі.

Як відомо організація і технологія виробництва обумовлює певну структуру витрат. Співставлення величин окремими видів витрат для груп сільськогосподарських підприємств з найвищою та найнижчою стійкістю конкурентних переваг засвідчило їх нижчі значення у перших. При цьому, якщо від'ємне відхилення величин питомих витрати на нафтопродукти у господарствах з найвищою стійкістю конкурентних переваг від їх рівня у господарствах із їх найнижчою стійкістю становило 16,7%, то для витрат на насіння, мінеральні добрива і на оплату праці воно знаходилося у межах 20-30%. У той же час питомі витрати на оплату послуг сторонніх організацій у господарствах з найвищою стійкістю конкурентних переваг були у 2,1 рази меншими ніж у господарствах з їх найнижчою стійкістю. Ці відмінності обумовили розбіжності у структурі витрат на виробництво пшениці сільськогосподарських підприємств з різною стійкістю конкурентних переваг.

Співставлення структур витрат у групах господарств з найвищою та найнижчою стійкістю конкурентних переваг засвідчило вищу питому вагу витрат на мінеральні добрива і оплату послуг сторонніх організацій у перших порівняно з другими на 2,0 та 0,9% відповідно. В той же час питома вага амортизації та витрат на нафтопродукти у перших була відповідно на 0,1 та 3,2% нижчою ніж у других. Отже, забезпечення стійкості конкурентних переваг ґрунтується на виконанні значної кількості технологічних операцій підрядним способом, що обумовлює скорочення частки витрат на нафтопродукти. При цьому передумовою вищої врожайності пшениці є застосування високоякісного посівного матеріалу та більших доз мінеральних добрив, про що свідчить вища питома вага витрат за цими статтями у господарствах із найвищою стійкістю конкурентних переваг.

Література.

1. Amit R. Strategic Assets and Organizational Rent / R. Amit, P. Schoemaker // *Strategic Management Journal*. – 1993. – Vol. 14. – P. 33-46.
2. Barney J. Firm Resources and Sustained Competitive Advantages / J. Barney // *Journal of Management*. – 1991. – Vol. 17. – № 1. – P. 99-120.
3. Besanko D. Economics of Strategy / D. Besanko, D. Dranove, M. Shanley. – NY: John Wiley & Sons, 2000. – 436 p.
4. Grant R.M. The Resources-Based Theory of Competitive Advantage: Implications of Strategy Formulation / R.M. Grant. – *California Management Review*. – 1991. – Vol. 33. – № 3. – P. 114-135.
5. Moore J.F. The Death of Competition / J.F. Moore. – NY: Harper Business, 1996. – 297 p.
6. Porter M.E. Competitive advantage: creating and sustaining superior performance / M.E. Porter. – NY: Free Press, 1985. – 592 p.
7. Schoemaker P.J.H. Strategy, Complexity and Economic Rent / P.J.H. Schoemaker // *Management Science*. – 1990. – Vol. 36. – № 10. – P. 1178-1192.

СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

*ОБИДЄННОВА Т.С., К.Е.Н.,
УКРАЇНЬСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ*

Рівень економічного розвитку країни, її науково-інтелектуальний потенціал та конкурентоспроможність на зовнішньому ринку залежать від рівня розвитку промислових підприємств, їх здатності впроваджувати у своїй діяльності технології сучасного виробництва, випускати новітню техніку, використовувати її в інших галузях господарства України. Тому актуальним питанням сьогодні виступає дослідження факторів впливу на ефективну діяльність промислових підприємств України.

Діяльність сучасних промислових підприємств пов'язана з багатьма факторами, що мають як позитивний так і негативний вплив. На даному етапі розвитку економічних відносин в Україні промислові підприємства функціонують вкрай незадовільно. Це є наслідком значної кількості факторів, що негативно впливають на ефективний розвиток промислових підприємств. Фактори, що зумовлюють такий вплив, умовно можна поділити на економічні та соціальні (рис. 1).